

zdravý nemocný

dpb

.....
DIVADLO
PETRA
.....
BEZRUČE

někdo to rád molière

zdravý ne/mocný

odehrává se v palais-royal dne 17. února 1673

autor **molière**

úprava a režie **vladimír morávek**

překlad **svatopluk kadlec**

dramaturgie **zdeněk kocián**

hudba **mario buzzi**

scéna **svatopluk sládeček**

kostýmy **eva morávková**

pohybová spolupráce **lucie mertová**

korepetice **michal sedláček**

argan, hypochondr (17. 2. 1673 ho hrál sám molière) **norbert lichý**

marie-thérèse d'autriche, francouzská královna, vedoucí žena **marcela čapková**

belina, arganova druhá žena, bohyně flóra **magdaléna tkačíková**

anguelique, jeho dcera (17. 2. 1673 ji hrála sama molièrova žena armande) **kateřina krejčí**

kleantes + faun **jakub burýšek**

monsieur fleurant, lékárník + druhý faun **lukáš melník**

monsieur diaforius purgon, lékař + jeho syn tomáš **dušan urban**

pan de bonefoi, notář + polichinel + veličenstvo ludvík XIV., zvaný též král slunce **ondřej brett**

berald, arganův bratr + tančící satyr + filip orleánský, bratr krále ludvíka XIV. **jáchym kučera**

nebo **jakub georgiev j. h.**

bůh pan + šest dětí se šesti svícny **michal sedláček**

toinette, služebná **vojtěch johaník**

princezna francouzská **valerie skalická j. h.** nebo **kateřina ryšková j. h.**

catherine desurlisová, přední pařížská nápověda **lenka kučerová**

emilo potty, muž, který ví, kde se pohřbívají neznabozi **emil kopčák**

premiéra 20. září 2019 v divadle petra bezruče

proč by to nikdo tak nezahrál – toho molièra v palais-royal 17. února 1673

Teprve druhý den jsme zkoušeli toho svého Zdravého ne/mocného a Norbert mi řekl, že večer jsou Petrolejové lampy, ať určitě přijdu- že mě bude hezky bolet u srdce- a tedy jsem šel. Začalo to ve velkém stylu- všichni měli takový nějaký velkolepý stesk v očích a Lukáš M. se skvěl, a pak najednou jsem začal myslet na mámu a na současnou situaci v Polsku a na to, že piškvorky už se tak často nehrají- Petrolejové lampy dál realizovaly se v přišle-ří- a mě zčistajasna napadlo, že Norbert tam zas tak moc není, jak jsem se domníval, že bude- a pak byly najednou čtyřicet čtyři minuty po začátku a před oponu vyšla Janka R.- řekla, že to představení zastavuje- ať jdeme domů nebo do klubu na víno- že dál už to

nebude a já byl jak opařen- říkal si, co se asi stalo propánaboha- a napadlo mě, že pan inspicient nevypadal dobře před představením- mluvil ve strašlivě složitých souvětích- jestli ho to neskoli- lo- i šel jsem do klubu, jak si to přála Ryšánek- no a tam jsem se dozvěděl, že v desáté minutě představení Norberta L. píchlo u srdce a najednou si nebyl jist, kde je a kam by měl jít- všichni kolegové v náhlém strachu o něj snažili se odehrát desátou až čtyřicátou třetí minutu představení bez něho- a platící divák s obrovskou silou v hledišti odevzdával se zážitku a spousta černých havranů přelétla nad Porubou- a já v hledišti myslel si na nedokončenou definovanost čísla 3,14- a zčistajasna odkudsi zněla siréna

a divák se tetelil a tetelil a přítakal a přítakal a Janka R. rozhodla se vyjít před oponu zrušit své první představení v životě a ti páni, co přijeli s tou houkající sanitkou museli na Norberta zvýšit hlas, aby s nimi skutečně i jel- on ještě cca třicet minut trval na tom, že se musí odehrát, co si divák zaplatil- co se on trochu vzpomene... A hudba hrála a diváci se smáli a měli usazené oči a celý soubor Divadla Petra Bezruče choval se jako nějaký zástup sourozenců- a já pomyslel si klobouk dolů před tímto divadlem- a Norbertem L. zvlášť. Připisuji mu s dovolením tohle představení- v úctě a velkém obdivu.

vladimír morávek

**„Rien ne manque à sa gloire,
il manquait à la notre.“**

**„Jeho sláva již nepotřebuje nic,
potřebujeme ho však
k slávě naší.“**

bernard-joseph saurin
nápis na moliérově bustě ve francouzské akademii

pár otázek pro režiséra inscenace

Po letech se vracíte do Divadla Petra Bezruče. Proč jste si při této příležitosti vybral právě text *Molièrův*? Na co konkrétně můžete diváka nalákat?

To bylo tak, že jsme pořád dokola s různými lidmi, co mají Divadlo Petra Bezruče rádi, seděli různě po ostravských kavárnách a vyslovovali jména a názvy. Shakespeare lítal vzduchem a Čechov a Jarry a Komenský a Bulgakov- jednoho večera pak padlo- *Molière*. Muž, který uměl zfanfrňt

Paříž. Davy se za ním dostavovaly a on si zřetelněji a zřetelněji vedl svou, nic mu nebylo svaté- ve hře *Zdravý nemocný* se rozhodnul vzít si na paškál samotného krále. A věděl, že může ztratit vše- stejně to udělal. A vzrušil onu Paříž skoro do bezvědomí.

Divák sledující sociální sítě si nemohl nevšimnout fotek ze zkoušení, které jsou netradičně zachycené mimo divadelní sál. V čem se bude lišit divadelní zážitek od ostatních inscenací

Bezručů? Co bylo u zrodu tohoto originálního nápadu?

Zase jen topíme pod kotlem historického kontextu premiérových uvedení hry. Všichni věděli, že text si utahuje z krále a všichni věděli, že král je vztekem brunátný. A pořád někdo říkal, že se dostaví a pořád někdo říkal, že jen kohosi pošle za sebe. Tak se chvíli stálo před vchody- herci v rolích *Satyrů* snažili se bavit diváctvo- načež se definitivně zjistilo, že Veličenstvo nedorazí- i začalo se s patnácti minutovým zpožděním- celá Paříž byla vzrušená jak kočka na rozpálené plechové střeše- čekala, co se ten večer ještě přihodí. I přihodilo se.

O dnešní době se často říká, že je nemocná. Vypovídá o nemoci doby i *Vaše inscenace*?

Vypovídá o odvaze a neodvaze. O smyslu divadla a smíchu, který umývá.

Satirická hra Zdravý nemocný má výrazně bohatou inscenační tradici. Nakolik jste se u ní inspiroval a nakolik se vůči ní vymezujete?

Mám výhodu v tom, že umím číst. A umím mít sny. V jednom takovém snu jsem to tedy uviděl- všechny ty směšné a trapné okolnosti uvedení Zdravého nemocného v Palais-Royal 17. února 1673. A úplně mě to rozjařilo.

Jak se Vy osobně stavíte k aktualizaci klasických titulů? Považujete to za občasnou nutnost nebo je pro Vás původní text svatý?

To je jak s láskou k ženám. Musíte je udělat šťastné-jedno jak. Nelhat a nedělat si alibi- jest jediné, oč tu běží.

Na co jste se při příležitosti spolupráce s Divadlem Petra Bezruče nejvíce těšil? Čeho jste se naopak obával?

Těšil jsem se na Norberta, bál jsem se, že budu všechny štvát- tím svým mluvením o absolutnu v kontextu oné staré známé historky o tom, jak někdo moc vehementně obcoval se slovem klystýr- já pak do toho chci, aby se furt zpívalo Requiem. A co je směšné, je tragické. Co je tragické, nesnesitelně komickým zdá se býti- a...

To tenhle pan Fleurant a ten pan Purgon vás jinak dovedou ždímat! Mají ve vás báječnou dojnou krávu. Chtěla bych se jich věru zeptat, co to máte za nemoc, že se vám musí dávat tolik medicín.

ze života jean-baptiste poquelina...

... budoucího Molièra. Narodil se 15. ledna 1622 do rodiny královského čalouníka. V deseti letech mu umírá matka. Rok na to se otec podruhé žení. O případném nepřátelském vztahu Molièra k maceše- nevíme. Zlí jazykové ovšem tvrdí, že byla předobrazem postavy Beliny ve Zdravém nemocném.

Molière se vzdělává zprvu u soukromého učitele, následují studia na clermontském jezuitském kolegiu a roční studium práv v Orléans. Možná i krátká, ne moc úspěšná praxe v Paříži (v soudní síni se prý objevil jen jednou...).

Roku 1643 se Molière vzdává práva jít v otcových šlápějích coby

královský čalouník a stává se jedním ze zakládajících členů Slavného divadla (Illustre théâtre), mimo jiné spolu s Madelaine Béjartovou, tehdejší vynikající herečkou a budoucí Molièrovou milenkou.

Divadelní společnost ovšem brzy zkrachuje, dostává se do dluhů a Molière na krátký čas do vězení pro dlužníky. Část dluhů pomáhá Molièrovi zaplatit otec již smířený s jeho novým povoláním. Některé dluhy společnost splácí až o třináct let později, ale splácí.

kočování po francii

Od roku 1646 se Molière spolu s dalšími herci ze Slavného diva-

dla stávají členy souboru vojvody d'Epéron a na více než deset let opouštějí Paříž. Molière později střídá ve vedení souboru stárnoucího principála, zkušeného herce Charlese Dufresna.

Od roku 1651 divadelní společnost přechází pod patronát knížete de Conti, Molièrova bývalého spolužáka z kolegia. Roku 1657 se ovšem kníže obrací na víru a po vzoru církve přestává herce podporovat. Tato událost je prvním impulsem pro...

...návrat a opětovný pokus prosadit se v hlavním městě

24. října 1658 hraje soubor v Louvru před králem Ludvíkem XIV.

Skлízí úspěch a králův bratr Filip přijímá soubor za vlastní a propůjčuje mu sál v Malém Bourbonnském paláci.

Po kolísavých úspěších a nezdarech Divadlo králova bratra uvádí starší Molièrovu frašku Směšné preciózky, která má nevídaný úspěch. Divadlo se dostává na výsluní, ale svými úspěchy se stává i terčem intrik konkurence. V říjnu 1660 dává správce Královských staveb bez upozornění strhnout Malý Bourbonnský palác. Molièrův soubor se ze dne na den ocitá bez jeviště. Tažení konkurence proti Molièrovi má ovšem opačný účinek. Král přijímá soubor za svůj a přiděluje mu sál v Palais-Royal.

působení v královském paláci

Na začátku roku 1661 po tříměsíčních úpravách otevírá své brány nové divadlo, teď už Královské divadelní společnosti. O rok později si Molière bere Ar-

mandu Bèjartovou, mladší sestru (dceru?) Madeleiny Bèjartové. Netrvá dlouho a Molière je svými nepřáteli obviněn z manželství se svou vlastní dcerou.

Kromě vlastních her se Molièrův soubor začíná autorsky podílet i na vícedenních královských slavnostech ve Versailles (Versailleská improvizace).

Manželství s Armandou střídavě prochází krizemi, dvě ze tří jejich dětí umírají krátce po narození. Manželé se dokonce na tři roky rozcházejí, aby se v roce 1669 usmířili.

Kromě manželských krizí musí Molière na sklonku života, zbývá mu posledních šest let, bojovat nejen s tuberkulózou a podlomeným zdravím z přepracování, ale i se stále pokračujícími intrikami proti němu a jeho Královské divadelní společnosti. Konkurenci se podařilo vynutit dočasný zákaz

uvádění Tartuffa a Racinovi se podaří odlákat ke konkurenci jednu z předních Molièrových hereček slečnu Du Parcovou.

V roce 1672 marně protestuje proti královskému patentu, kterým se všem divadlům zakazuje používat hudebníky a tanečníky, respektive se jejich počet drasticky omezuje.

17. února 1673 Molière umírá po čtvrtém představení své poslední hry Zdravý nemocný. Jeho žena Armande se obrací na krále a arcibiskupa se žádostí o povolení církevního pohřbu. Po prvotním zákazu arcibiskup povolí „tichý“ pohřeb ve večerních hodinách 21. února.

Molièrovo divadlo otevírá své brány tři dny po jeho pohřbu hrou Mizantrop.

zdraví nemocní: Ludvík XIV. a Molière

Molièrovy úspěchy a velká konkurence v boji o přízeň krále měly za následek, že slavný divadelník byl až do konce života terčem útoků a intrik. Své postavení si neulehčoval ani nekompromisní upřímností a morálním nastavením zrcadla společnosti, ať už šlechtě nebo měšťanstvu.

Právě kombinace výše zmíněného stála u zrodu Zdravého nemocného.

Roku 1670 totiž vydal jakýsi Le Boulanger de Chalussay posměšnou, pomlouvačnou hru Élomire hypocondre (Élomire je anagram jména Molière), v níž líčí Molièra

jako velmi hubeného bledého člověka s vpadlýma očima a s tělem, jež „nemá už v sobě téměř nic živoucího a je skoro už jen chodící kostrou“. Tento popis odpovídal asi z velké části pravdě, neboť Molière se již v té době potýkal se stále se zhoršujícím zdravotním stavem a vyčerpáním. V Chalussayho pamfletu je vyličen jako hypochondr, tedy „zdravý nemocný“. Jaký lepší námět na hru mohl velký autor dostat?

Druhou, snad hlavní, inspirací mu byla tehdy vládnoucí mánie projímadel a klystýrů jako hlavních léčivých prostředků a metod. Molière znalý tehdejších lékařských

znalostí, postupů a dogmatismu vůbec, neváhal tvrdě napadnout a zesměšnit zlostnělost nejen lékařské fakulty.

Že se jednalo o čin vpravdě odvážný, svědčí i fakt, že Zdravý nemocný byl napsán na objednávku krále, kdy na počátku roku 1673 dostal příkaz, aby pro oslavy vítězství nad Holandskem připravil novou baletní „podívanou“. Sám král byl častým a zdatným uživatelem klystýrů a projímadel.

Snad následkem intrik dvora a vrchním intendantem hudby Jean-Baptiste Lullyho, snad tématem hry, jež se dostalo ke

králi, mělo za následek, že se král premiéry hry nezúčastnil, byť byl očekáván. Dokonce se premiéra místo původně plánovaného představení pro dvůr hrála pouze měšťanskému publiku. Nezúčastnil se ani první, ani druhé, ani třetí reprízy. Na té třetí byl Molière už tak vyčerpaný psychicky i fyzicky, že krátce po ní umírá. Všechna první čtyři představení patřila k finančně nejúspěšnějším v Molièrově kariéře. Poté, co se Molièrovi udělalo na jevišti znatelně špatně, si publikum myslelo, že se jedná o součást hry. Přestavení skončilo bouřlivým potleskem, zatímco byl k Molièrovi v zákulisí volán lékař.

Hru, kterou Ludvík XIV. při její premiéře okázale přehlédli, nakonec spatřil víceméně náhodou. Stalo se tak 19. července 1674, po návratu z cest a kdy na jeho počest bylo uspořádáno představení, jehož program byl určen v jeho nepřítomnosti a tedy bez

jeho kontroly. Téhož roku dosáhla Molièrova poslední komedie ještě 39 repríz a dodnes patří k nejhranějším a nejoblíbenějším komediím světového divadelního repertoáru.

inspice **Michal Weber** / nápověda **Lenka Kučerová** / rekvizity **Emil Kopčák** / garderoba **Renáta Pytlíková** / vlásenky **Ivana Polomská** / světla **Viktor Kosinski, Vojtěch Kadeřábek** / zvuk **Filip Bajger** / šéf výroby **Karel Gadula** / jevištní mistr **Filip Kapusta** / technika **Martin Dostál, David Kníchal, Martin Plichta, David Žyla**

nositele autorských práv k dílu zastupuje dilia, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s., krátkého 1, Praha

program vydala divadelní společnost Petra Bezruče, s.r.o., k první premiéře sezóny 2019–2020

v programu jsou použity citace z následujících zdrojů: Vladimír Brett - Molière (Orbis, Praha 1967), Anton Vantuch - Molière / Tridsať rokov na javisku (Tatran, Bratislava 1987), Vincent Cronin - Ludvík XIV. král slunce velký panovník z rodu Bourbonů (Brána, Praha 1999), Michail Afanasjevič Bulgakov (Dilia, Praha 1964)

textová část programu **Zdeněk Kocián, David Košťák** / fotografie **Petr Hrubeš, Lukáš Horký** / grafický návrh plakátu a programu **Jan Kulich** / vytiskl AFprint, Ostrava

Divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruče
ředitel **Jiří Krejčí** / umělecký šéf **Jan Holec** / manažer **Tomáš Suchánek** / tajemnice uměleckého provozu **Alena Punčochářová** / propagace a PR **Michaela Kubicová**

Divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města Ostravy a Moravskoslezského kraje

OSTRAVA!!!

